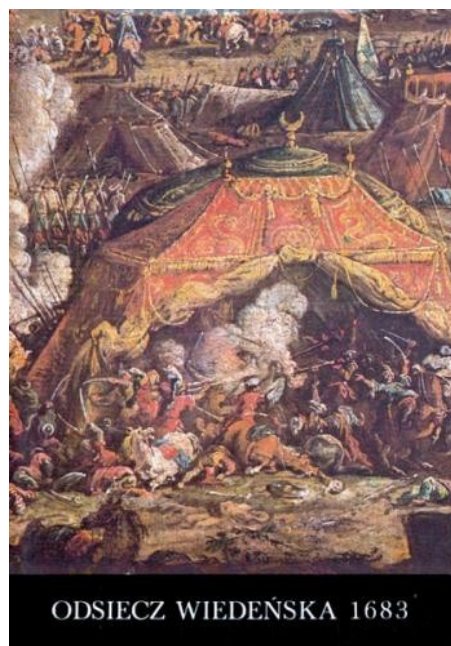

Odsiecz wiedeńska 1683 jubileuszowa wystawa w zamku królewskim na Wawelu

Juliusz A. Chrościcki

Katalog wspaniałej wystawy wawelskiej, jednej z trzech polskich wystaw jubileuszowych (Wilanów i Zamek Królewski w Warszawie) w roku 1983, ukazał się siedem lat później. Pomimo oburzenia tym opóźnieniem muszę podkreślić dużą wartość merytoryczną i wysoki techniczny poziom tego wydawnictwa.

Katalog poprzedzony został esejami napisanymi już po zamknięciu wystawy: Jerzego Szablowskiego *Obchody jubileuszowe [...] w ciągu trzech stuleci i Zdzisława Żygulskiego — Juniora Odsiecz wiedeńska 1683*. Pierwszy tekst — zmarłego w r. 1989 długoletniego dyrektora Państwowych Zbiorów Sztuki na Wawelu — podsumowuje polskie i obce imprezy i wystawy do końca XVII wieku, a także omawia odkrycia naukowe dokonane w USA, Kanadzie, Włoszech. Zawiera czterostronicową bibliografię podzieloną na sześć działów, która ułatwia poszukiwania. Niestety pominięto zupełnie pierwsze obchody 10-lecia zwycięstwa Jana III, głównie w państewkach włoskich w 1693 r., o czym pisał J. Brahmer w r. 1939.

Katalog wystawy wawelskiej.

Wyjątkowej klasy tekst Żygulskiego jest podsumowaniem jego długoletnich badań historycznych i bronioznawczych. Jan II napisał bezpośrednio po zwycięstwie „Bóg i Pan nasz na wieki błogosławiony dał zwycięstwo i sławę narodowi naszemu, jakiej wieki przeszłe nigdy nie słyszały”. W kolejnym liście królewskim do żony zostały wyjaśnione tajemnice rabunków żołnierzy polskich w namiotach wezyrskich w noc po zwycięstwie, jak się ocenia skala zdobyczy wojennej, jak i jej jakość, zmieniała kulturę życia codziennego przyczyniła się do dalszej orientalizacji polskich strojów i paramentów liturgicznych. Starannie przygotowany katalog zawiera nie tylko arcydzieła tkactwa tureckiego, jakimi są namioty w zbiorach wawelskich (pokazane publicznie w Żółkwi w 1684 r., o czym świadczy szkicownik Marcina Altomonte), ale także portrety uczestników bitwy, panegiryki, sobiesciana, szerokie tło wydarzeń historycznych wojen polsko-tureckich od XVI w. Wśród wielu obiektów pomnikowych, opisywanych w tekście i katalogu, zabrakło tylko projektów i opisów niezrealizowanego posągu konnego, który stanąć miał w 1693 r. na Kapitolu obok posągu cesarza Konstantyna Wielkiego dłuta Berniniego ze Scala Regia przy Bazylice Świętego Piotra w Rzymie. Twórcą jego miał być rzymski rzeźbiarz „Maestro Gualdi”, o czym pisali poeci rzymscy tego czasu. Obfity i starannie dobrany materiał zabytkowy, zwłaszcza broń, medale, tkaniny tureckie, został opracowany zgodnie ze współczesnymi wymaganiami. Znaczna część obiektów z wielu polskich prowincjonalnych kolekcji została odkryta z okazji prac nad wystawą, jak np. buńczycz ofiarowany na Jasną Górę w roku 1722 przez Jakuba Sobieskiego (nr kat. 487), czy fragmenty kapy z gwiazdą Orderu Św. Ducha w kościele parafialnym w Pilicy (nr kat. 222) wraz z medalem Ludwika XIV upamiętniającym wręczenie Janowi III tego orderu (nr kat. 219). Niezwykłym obiektem, ale znanym z wielu publikacji, była mediolańska tarcza z 2 poł. XVI w. (nr kat. 280), przedstawiająca bitwę Konstantyna z Maksencjuszem przy moście Miwijskim na Tybrze w roku 312. Znaleziona w katedrze wawelskiej 9 września 1679 r. podczas restauracji kaplicy św. Krzyża, została uroczyście ofiarowana Janowi III jako dobra wróżba w wojnach. Jan z Wilamowic Gawiński poświęcił jej poemat, a król zabrał tę tarczę pod Wiedeń. W początkach XIX w. ze skarbów w Żółkwi i Nieświeżu ofiarowana została przez Dominika Radziwiłła do świątyni Sybili w Puławach, stając się jednym z najważniejszych obiektów tego pierwszego romantycznego muzeum polskiego. Była

następnie przechowywana w zbiorach Czartoryskich z wielką pieczołowitością, jako pamiątka odsieczy wiedeńskiej.

Na wystawie pokazano biografie króla (R. Scanderberga czy J.K. Rubinkowskiego), opisy i diariusze oblężenia Wiednia, a także panegiryki Jodecusa Backera (nr kat. 445), Adalberta Bartochowskiego (nr kat. 442), Wojciecha Stanisława Chrościńskiego (nr kat. 443), Wespazjana Kochowskiego (nr kat. 444).

Wśród nielicznych zabytków wypożyczonych spoza kraju należy przypomnieć m.in. doskonałą zbroję karacenową Jana III (nr kat. 279), dar dla elektora Jana Jerzego III, czy obrazy z kampanii wojsk polskich z lat 1684-1684 (nr kat. 450, 460 i poza katalogiem il. 274).

Katalog nie posiada indeksów, co utrudnia korzystanie z niego jako publikacji naukowej.